

В-к "Дума"

26.07.2011 г., стр. 13

Метрото помага да "видим" миналото на София

Градът от Средновековието до Възраждането

В страница "Наука" на 12 юли т.г. публикувахме резултатите от археологическото проучване при строителството на метрото пред ЦУМ в частта му за античното наследство. Днес предлагаме втора част - какво се е запазило в центъра на столицата ни от Средновековието, османския период и Възраждането.

От изложението за археологическите проучвания на късноантичната епоха стана вече ясно, че градското развитие на Сердика приключва в края на VI век - когато някакъв катаклизъм, вероятно земетресение, е довел до мощен пласт разрушения. След началните десетилетия на VII век на тази територия са оформяни малки жилищни помещения и са преизползвани по-запазените части от старата застрояка. При проучването на останките от епохата на Средновековието на територията на бъдещата метростанция 8-II, както и при други разкопки в центъра на София, възниква важен за решаване научен въпрос. Липсват сигурни следи от обитаване на това място след значимите разрушения в първите десетилетия на VII в. - не само до присъединяването на града към българската държава през 805 г., а и чак до падането отново под византийска власт в началото на XI в. Изключително слаби са податките за активен живот на този терен и във времето на Второто българско царство. Налага се сериозно проучване за средновековния български Средец до първата половина на XV в. При разкопките в отделни пунктове ясно се разграничи пласт - макар и тънък, от периода XI-XIII в. Разкрити са отделни структури, но и в тази епоха е трудно да се говори за развита градска организация. Проучени са две по-добре организирани жилища в южния сектор с един ред камъни в основите и вероятно дървени паянтови конструкции във височина. В жилището източно от т.нар. Църква II, има огнище в северозападния вътрешен ъгъл и каменна пещ във югозападния ъгъл. В яма в близост до това жилище е открита и малко керамика, която може да се отнесе към края на X - нач. на XI в. Друга структура, вероятно съчетаваща жилищни и производствени функции, е разрушила частично тухления градеж на полукръглата широка апсида от голяма постройка в западния край на централния сектор. Там е разкрита и част от

правоъгълна занаятчийска пещ. Находките, насочващи ни към XI-XIII в., са гривни от синьо стъкло, византийски анонимни монети и печати. Битовата керамика е много малко. Като работна хипотеза може да се приеме, че изграждането на северния от двата християнски храма, доразкрити след археологическите разкопки от 50-те години на XX в., е станало преди падането на София под османска власт. От тази Църква I бе запазена малка част от апсидата с полукръгла ниша. В апсидата са запазени части от два стенописни слоя. Според изследванията за идентификация на църквите в централната част на София тази може да е била посветена на св. Иван Рилски. Некрополът, разгърнат при Църква I, е разположен източно и югоизточно от постройката. Погребаните са били полагани в ковчези в ями без ограждане, рядко маркирани с отделни камъни. Имало е и няколко зидани с тухли гробове, които са разположени на изток от апсидата. По намерените монети, накити и по разположението на по-късни археологически структури може да се съди, че некрополът е функционирал активно от последните десетилетия на XIV докъм началото на XVI в. Към ранната османска епоха (втората половина на XV-XVI в.) се отнасят няколко помещения в южния и централния сектор, градени по различен начин - с камък на хоросан, камък с калова спойка, дървени конструкции. Интерес предизвикват две постройки, при които са запазени дупки за носещи греди или подложни камъни за тях, а каменен градеж е направен само на стената, до която опира огнището. Огнищата са правоъгълни, със заоблена задна част (вероятно заради оформянето на комина). Подовите са от трамбована пръст или засипка с дребна баластра и пясък. Южното от двете помещения с дървената конструкция вероятно е служело и за металопроизводство, около него бе открито значително количество желязна шлака. Северната постройка е "живяла" сравнително кратко. Тя е била изградена върху друга, може би със стопански функции, от която са открити само дупки от носещите покрива греди. По-късно е попаднала отчасти под една от най-интересните сгради в района. От нея са запазени две подземни помещения - правоъгълни, засводени и разположени перпендикулярно едно на друго по дългите си оси. Градежът в долните части на стените е клетъчен и еднакъв с оригиналния градеж на близката Баня Баши джамия. Сводът е от правоъгълни тънки тухли и спойка от бял хоросан. Подовото ниво е замазка от бял хоросан. Под него са разкрити по-ранни боклучни ями. Между двете помещения има вход с ширина около 1,90 м, чийто горен праг е бил от монолитен каменен блок. Вратата е била двукрила и е залоствана отвътре с квадратна греда, преминаваща в дебелината на стената. От запад на голямото помещение има дупки от закрепването на дървено стълбище към горен етаж. В запълването на разрушеното помещение бяха открити голямо количество лули. Вероятно по-голямото помещение е било склад, а другото е коридор към него. Местоположението, градежът и планировката на тези останки ни карат да мислим, че това е част от подземието на софийския безистен. Вероятно по-продължителен живот е имала и сграда, източно от т.нар. Безистен, която е претърпяла в някои свои части също няколко преустройства. Откриването на 4 огнища, частично вградени в западната стена (подобни има в по едно от помещенията и на късните сгради), ни насочи към работната хипотеза, че тази постройка в първоначалния си вид е била керван-сарай. Към него е било пристроено голямо правоъгълно помещение (без стена от север), чиято първоначална функция не е ясна. В крайния етап на съществуването си то е било използвано като голямо боклучно депо, в което се откриват много битова и хигиенна керамика, стъклени и дървени съдове, изхвърлени джибри и други органични

отпадъци. В различни жилищни конструкции от османската епоха са открити огнища и пещи (невинаги във вътрешността на помещенията) с различна форма и конструкция - полувградени в стените, градени от камъни на кал, от тухли или парчета тегули, с подковообразна, кръгла или правоъгълна форма. Характерен елемент в организацията на жизненото пространство през периода на османското владичество в централната част на София е изграждането на облицовани с камъни на суха зидария ями-хранилища. На обекта са открити седем такива ями. В този период обединяваща роля в духовен аспект за тази градска територия са играели вече описаната Църква I и разкритата на около 70 м южно от нея Църква II. И двете са били разрушени първо при прокарването на бул. "Витоша", а останките от основите им - от прокарания през 50-те години на XX в. колектор. И двете църкви са еднокорабни, едноапсидни, градени от местен камък, в основите без спойка, а в горните части бял хоросан. Интересно е, че Църква II (южната) от изток е била дълбоко вкопана в земята. Има полукръгла апсида и полукръгли ниши. Подовото ниво е променяно 4 или 5 пъти, при това са ставали частични преизписвания на интериора, където са запазени останки от шест стенописни слоя. Църквата е била разположена в двор, ограден от изток с каменен дувар. В това пространство е проучена част от неголям по площ, но много наситен некропол - регистрирани са 318 редовни гроба, има множество вторични към тях, а общата бройка на погребаните надвишава 1000. Масова практика е било поставянето на мъртвите в дървени ковчези, но има и 9 зидани гроба с ниши на западната стена. Най-дълбоко разположените гробове говорят, че вероятно в близост е имало по-стара църква и некропол при нея. Църква II е тази, която е била разрушена през 1891 г. при изпълнение на новия градоустройствен план на столицата (по разпореждане на кмета Димитър Петков) - това е бил храмът "Св. Богородица Пречиста". Разрушаването ѝ става причина за протести на жени и деца, които за първи път в България са разгонени с водни струи от пожарната команда. Почти всички разкрити структури са засегнати в значителна степен при изграждането на градската инфраструктура и на комунални съоръжения в последните 120 години. Най-късно на това място са били изградени четири масивни сгради от камък, парчета тухли и хоросанова спойка. Сградите са многопространствени, със сложни планове и по основите може да се предположи, че са били поне двуетажни. Външните стени са гладки, а по вътрешните има фалшиви арки и са вградени множество ниши, които в по-късен етап са били зазидани или запълнени. А стените не само са измазани и варосани, но са били и оцветени - т.е. имало е 2 или 3 етапа на преустройства. Със същия период е свързан и малък запазен участък от калдъръмена улица, части от водопроводни системи и отточен канал. В близост до двете църкви са разположени и два кладенеца на около 100 м един от друг. Конструкцията им е идентична - квадратна основа от масивни дялани греди в основата, а нагоре сух градеж от едри и средни камъни, облицоващи цилиндричния изкоп. Южният от кладенците е продължил да функционира до късния XIX в., за което може да се съди по керамиката, с която той бе запълнен. Те са обслужвали съответните махали, формирани около църквите. При южния от кладенците има останки от не съвсем ясна по функциите си сграда, чието строителство се отнася най-вероятно към средата на XIX век.

Написано от Боян Стефанов
Сряда, 27 Юли 2011 07:00 -

В-к "Труд"

26.07.2011 г., стр. 2

Метрото става 100% достъпно догодина

Метрото в София ще стане 100% достъпно за хора с увреждания до лятото на 2012 г., когато се очаква да тръгне и вторият лъч, обеща шефът на "Метрополитен" Стоян Братоев. В началото на юли Комисията за защита от дискриминация глоби фирмата и Столичната община с 5000 лв. за това, че на три от общо 14 станции - "Сливница", "Западен парк" и "Константин Величков", няма достъпни входове. Там ще бъдат монтирани автоматични асансьори. По данни на Братоев и в Париж, и в Лондон достъпни са 15-20% от станциите, а във Виена - 25%. Част от тролеите, трамваите и автобусите в София са достъпни за хора с увреждания. Във виртуалното разписание на градския транспорт пък може да се прави справка в колко часа и на коя спирка ще пристигне нископодово превозно средство.

В-к "Земя"

26.07.2011 г. , стр. 5

50 хиляди коли по-малко на пътя с третия лъч на метрото

С над 50 хиляди автомобили ще намалее трафикът в столицата при реализирането на третия лъч на софийското метро. Това сочи анкета, направена сред пет хиляди души, съобщи инж. Александър Витанов - управител на „Транспро“ ООД. Две трети от анкетираните са заявили, че биха оставили автомобилите си и ще пътуват метрото.